

Olsztyn, 7 września 2023 r.

PS-VII.431.2.1.2023

**Pan
Radosław Król
Wójt Gminy Wydminy
pl. Rynek 1/1
11-510 Wydminy**

Projekt wystąpienia pokontrolnego

Kontrolę przeprowadzono w Urzędzie Gminy Wydminy, pl. Rynek 1/1, 11-510 Wydminy, NIP: 845-105-35-28, REGON: 000540908, w siedzibie jednostki kontrolowanej oraz na grobach i cmentarzach wojennych położonych na terenie gminy.

W okresie objętym kontrolą oraz w okresie prowadzenia kontroli stanowiska kierownicze pełnili:

- **Radosław Król** – Wójt Gminy Wydminy, wybrany w wyniku wyborów w dniu 21 października 2018 r., urząd objął w dniu 20 listopada 2018 r.,
- **Andrzej Cieśluk** – Zastępca Wójta Gminy Wydminy, powołany na stanowisko Zarządzeniem Nr 45/2019 Wójta Gminy Wydminy z dnia 13 maja 2019 r.,
- **Alina Romanowicz** - Sekretarz Gminy, powołana z dniem 2 stycznia 2013 r., zmiana stanowiska porozumieniem zmieniającym warunki umowy o pracę zawartym 31 grudnia 2012 r.,
- **Elżbieta Sosnowska** – Skarbnik Gminy, powołana z dniem 21 września 2020 r. Uchwałą Nr XXII/136/2020 Rady Gminy Wydminy z dnia 28 sierpnia 2020 r.,
- **Beata Witkowska** - kierownik Referatu Komunalnego w Urzędzie Gminy Wydminy (nazwa komórki w dniu powierzenia kierownictwa Referat Inwestycyjno-Komunalny), na zajmowanym stanowisku od 15 lipca 2013 r.

[Dowód: akta kontroli str. 1-2]

Kontrolę przeprowadził zespół pracowników Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, samodzielne stanowisko pracy do spraw mniejszości narodowych i etnicznych, organizacji pozarządowych oraz kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w składzie:

- **Emilia Orzoł** – starszy inspektor wojewódzki, legitymacja służbowa nr 16/2019 wydana przez Dyrektora Generalnego Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, pełniąca funkcję przewodniczącego zespołu kontrolnego, na podstawie wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego pisemnego, imiennego upoważnienia do kontroli nr FK-IV.0030.595.2023 z dnia 30 czerwca 2023 r.,
- **Jan Kosiorek** – starszy inspektor wojewódzki, legitymacja służbowa nr 31/2022 wydana przez Dyrektora Generalnego Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, członek zespołu kontrolnego, na podstawie wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego pisemnego, imiennego upoważnienia do kontroli nr FK-IV.0030.594.2023 z dnia 30 czerwca 2023 r.

[Dowód: akta kontroli str. 3-4]

Termin kontroli: od 10 lipca 2023 r. do 11 lipca 2023 r.

Kontrolę odnotowano w książce kontroli jednostki kontrolowanej pod pozycją nr 5 (2023).

Przedmiot i zakres kontroli:

- przedmiot kontroli: ocena realizacji powierzonego Gminie Wydminy zadania z zakresu administracji rządowej, dotyczącego obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych,
- okres objęty kontrolą: od 1 stycznia 2023 r. do dnia 10 lipca 2023 r.

Informacji i wyjaśnień kontrolującym udzielały:

- Beata Witkowska – kierownik Referatu Komunalnego w Urzędzie Gminy Wydminy, nadzorująca pracownika odpowiedzialnego za realizację kontrolowanego zadania,
- ██████████ – inspektor w Referacie Komunalnym w Urzędzie Gminy Wydminy - pracownik realizujący bezpośrednio kontrolowane zadanie.

Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 6 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 224, z późn. zm.), art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2023 r. poz. 190), oraz w związku z § 8 porozumienia Nr PS-VII.5230.1.66.2023 zawartego w dniu 26 kwietnia 2023 r. pomiędzy Wojewodą Warmińsko-Mazurskim a Gminą Wydminy w sprawie powierzenia Gminie prowadzenia zadania z zakresu administracji rządowej, dotyczącego obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych (Dz. Urz. woj. warm.-maz. poz. 3436 z 22.06.2023 r.)

Kontrolowane zadanie jednostka przyjęła Uchwałą Nr XLIX/370/2023 Rady Gminy Wydminy z dnia 30 marca 2023 r. w sprawie przejęcia zadań należących do zakresu administracji rządowej, dotyczących utrzymania grobów i cmentarzy wojennych w 2023 roku. Na mocy tej uchwały Wójt Gminy Wydminy w dniu 26 kwietnia 2023 r. zawarł z Wojewodą Warmińsko-Mazurskim porozumienie Nr PS-VII.5230.1.66.2023.

Na podstawie ustaleń kontroli działalność Urzędu Gminy Wydminy ocenia się pozytywnie.

Pozytywnie oceniono:

- 1) dokumentację organizacyjną,
- 2) prowadzenie dokumentacji z aktami spraw bieżących (merytoryczna),
- 3) prowadzenie ewidencji grobów i cmentarzy wojennych,
- 4) prowadzenie wyodrębnionej ewidencji księgowej środków z dotacji,
- 5) prowadzenie nadzoru nad stanem grobów i cmentarzy wojennych,
- 6) prowadzenie prac o charakterze porządkowo-konserwacyjnym,
- 7) realizację zaleceń pokontrolnych.

1. Dokumentacja organizacyjna

W okresie objętym kontrolą, zadanie wynikające z przedmiotu kontroli przypisano do zakresu działania Referatu Komunalnego. Wskazuje na to zapis § 20 ust. 3 - zadania z zakresu ochrony środowiska, pkt 13 Regulaminu Organizacyjnego, nadanego Zarządzeniem Nr 44/2022 Wójta Gminy Wydminy z dnia 18 maja 2022 r. Zadanie ujęto w brzmieniu: „Sprawowanie opieki nad miejscami pamięci narodowej, cmentarzami wojennymi i grobami”. Referat Komunalny podlega bezpośrednio Wójtowi.

Obowiązki wynikające z powierzonego gminie zadania przydzielono inspektorowi ds. ochrony środowiska w Referacie Komunalnym. Zadanie zostało wyszczególnione w części II pkt 17 zakresu czynności pracownika, w brzmieniu jak w regulaminie organizacyjnym.

[Dowód: akta kontroli str. 1-2]

2. Prowadzona dokumentacja z aktami spraw bieżących (merytoryczna)

Na stanowisku pracy jest prowadzona teczka, którą oznaczono symbolem i hasłem z jednolitego rzeczowego wykazu akt: 7045 „Utrzymanie miejsc grzebalnych” kat. „BE-5”. W założonej teczce zgromadzono akta spraw bieżących związanych z utrzymaniem grobów i cmentarzy wojennych.

3. Prowadzona ewidencja grobów i cmentarzy wojennych

Prowadzoną teczkę oznaczono symbolem 7041 i hasłem „Ewidencja cmentarzy na terenie Gminy Wydminy” z kat. arch. akt „A”. W teczce zgromadzono karty założone w 2021 r. według nowego wzoru, w związku z projektem Narodowego Instytutu Dziedzictwa pn. „Digitalizacja i udostępnienie cyfrowych dóbr kultury – zabytków oraz grobów i cmentarzy wojennych”. Teczka zawiera dodatkowo zestawienie cmentarzy ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w tym groby i cmentarze wojenne oraz archiwalne karty cmentarzy.

Według ewidencji grobów i cmentarzy wojennych, której jeden komplet w formie elektronicznej jest w dyspozycji Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie ustalono, że na terenie kontrolowanej gminy zaewidencjonowano 9 obiektów cmentarnictwa wojennego, w tym kwaterę wojenną żołnierzy Narodowego Zjednoczenia Wojskowego z 1946 r., położoną na cmentarzu komunalnym w Orłowie i 8 obiektów pochodzących z czasów I wojny światowej.

Karty o cmentarzach wojennych zawierają, w zależności od posiadanej wiedzy, m.in. takie informacje jak: nazwa gminy, powiatu, miejscowości, dawna nazwa miejscowości, położenie i opis lokalizacji obiektu, właściciel (zarządca) terenu, rodzaj obiektu, powierzchnia obiektu, numer i data wpisu do rejestru zabytków, okres historyczny, informacja o pochowanych, status (narodowość) pochowanych, opis i stan zachowania obiektu, informacje dotyczące aktów wandalizmu, kradzieży, uszkodzeń, bibliografia (źródło danych).

Okazane karty są aktualne i kompletne, odzwierciedlają zachowane inskrypcje, posiadają dokumentację zdjęciową oraz mapy geodezyjne ze wskazaniem działki, na której położony jest dany obiekt.

Na podstawie rejestru zabytków nieruchomości dla województwa warmińsko-mazurskiego, zamieszczonego na stronie internetowej Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie ustalono, że prawną ochroną konserwatorską objęte są następujące obiekty z grobami wojennymi:

1. Mazuchówka - cmentarz ewangelicki (decyzja nr wcz 534/977/d/93 z 03.12.1993 r.),
2. Orłowo - d. kościół ewangelicki, ob. cerkiew prawosławna p.w. św. Jana (decyzja nr kl.wcz 534/558/d/89 z 10.03.1989 r.),
3. Rostki - zbiorowa mogiła żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej (decyzja nr wcz 534/976/d/93 z 03.12.1993 r.),
4. Siedliska - cmentarz ewangelicki, przy drodze do Krukłina (decyzja nr kl.wcz 534/615/d/89 z 10.01.1989 r.),
5. Wydminy – cmentarz komunalny (decyzja nr kl.wcz 534/614/d/89 z 10.01.1989 r.).

W karcie ewidencyjnej mogiły zbiorowej z I wojny światowej położonej na posesji prawosławnej cerkwi Polskiego Autokefalicznego Związku w Orłowie (nr 2) zamieszczono adnotację o ujęciu obiektu w gminnej ewidencji zabytków (nr 76/1982 z 11.06.2009). W karcie tego obiektu powinien być wskazany również numer z rejestru zabytków, gdyż zapewnia lepsze zabezpieczenie jako nadrzędny instrument ochrony zabytków.

W przypadku pozostałych wymienionych obiektów informacja o wpisie do rejestru zabytków nieruchomości została odnotowana w poszczególnych kartach ewidencyjnych w rubryce 12 „Numer i data wpisu do rejestru zabytków lub inna forma ochrony”.

4. Sprawozdanie z realizacji kontrolowanego zadania

Zgodnie z porozumieniem nr PS-VII.5230.1.66.2023 z dnia 26 kwietnia 2023 r. sprawozdanie merytoryczno-finansowe z realizacji zadania następuje w terminie do dnia 15 stycznia 2024 r. i obejmuje okres od początku realizacji zadania do 31 grudnia 2023 r. W związku z wyznaczonym terminem, do dnia przedmiotowej kontroli jednostka nie była zobowiązana złożyć sprawozdanie.

5. Decyzje zezwalające na prace remontowo-budowlane i konserwatorskie

Z akt prowadzonych spraw wynika, że 2023 r. gmina nie realizowała prac remontowo-renowacyjnych na obiektach wymagających pozwolenia Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz zezwolenia Wojewody Warmińsko-Mazurskiego, w trybie art. 5 ustawy o grobach i cmentarzach wojennych.

6. Postępowanie z dotacją

Plan dotacji gminy został zwiększony o określoną w porozumieniu kwotę w wysokości 7 000,00 zł decyzją Wojewody Warmińsko-Mazurskiego Nr FK 89/2023 z 21 kwietnia 2023 r. Środki zostały wprowadzone do planu finansowego gminy Uchwałą Nr L/372/2023 Rady Gminy Wydminy z dnia 22 maja 2023 r. w sprawie zmian w budżecie Gminy Wydminy na 2023 r. (zał. nr 1, 2, 5). Środki dotacji zostały zaksięgowane na rachunku bankowym jednostki 26 maja 2023 r. Gmina Wydminy na realizację przejętego od Wojewody zadania nie zaplanowała środków własnych.

Zgodnie z § 3 ust. 1 porozumienia gmina zobowiązuje się do prowadzenia wyodrębnionej ewidencji księgowej środków finansowych otrzymanych z dotacji na realizację zadania oraz wydatków dokonywanych z tych środków. W gminie prowadzona jest wyodrębniona ewidencja księgowa, która pozwoliła określić środki pochodzące z dotacji (Dotacja: 710-71035-2020D-002000W, par.4300 – zakup usług pozostałych). Do dnia kontroli nie poniesiono wydatków z dotacji.

[Dowód: akta kontroli str. 5-6]

7. Opieka sprawowana przez gminę

Zgodnie z pisemnymi wyjaśnieniami, w 2023 r. w ramach dotacji Wojewody, opieką objęto następujące groby i cmentarze wojenne zlokalizowane na terenie gminy Wydminy:

1. Cmentarz wojenny w Gawlikach Wielkich,
2. Cmentarz ewangelicki w Mazuchówce - kwatera zbiorowa,
3. Zbiorowa mogiła zbiorowa w Rostkach,
4. Grób żołnierza niemieckiego Grodziec koło Rant,
5. Cmentarz ewangelicki w Malince - kwatera wojskowa,
6. Cmentarz ewangelicki w Siedliskach - mogiły zbiorowe.

Grób żołnierza niemieckiego w Rantach znajduje się na terenie stanowiącym własność prywatną, natomiast zbiorowa mogiła żołnierzy rosyjskich w miejscowości Rostki położona jest na gruntach Skarbu Państwa, będących w zarządzie Nadleśnictwa Giżycko. Pracownicy udzielający wyjaśnień nie stwierdzili utrudnień ze strony właścicieli terenów, na których zlokalizowane są obiekty cmentarnictwa z okresu I wojny światowej. Gmina występowała telefonicznie do właścicieli nieruchomości zajętych pod groby wojenne o zgodę na prowadzenie prac pielęgnacyjno-porządkowych.

Prace porządkowe na ww. cmentarzach wojennych, obejmujące m.in. wykaszanie trawy i chwastów, oraz drobne prace remontowe i naprawy, Wójt Gminy Wydminy zlecił Przedsiębiorstwu Usług Komunalnych i Zieleni sp. z o.o. w Wydminach, pismem nr KK.7045.8.2023 z dnia 30 czerwca 2023 r. Zlecenie obejmuje okres do 31 grudnia 2023 r. Całkowitą wartość zlecenia ustalono na kwotę 7 000,00 zł, pochodzącą z budżetu Wojewody.

Pozostałe trzy zaewidencjonowane obiekty są utrzymywane przez właścicieli bądź zarządców terenu oraz społecznie. Zbiorową mogiłą żołnierzy rosyjskich w Orłowie (teren własności Polski Autokefaliczny Kościół) opiekują się członkowie wyznania prawosławnego, a kwatera wojenna żołnierzy Narodowego Zjednoczenia Wojskowego wraz z Panteonem znajduje się na terenie cmentarza komunalnego (gminnego). Natomiast kwatera wojenna na terenie cmentarza komunalnego przy ul. Etckiej w Wydminach objęta jest opieką przez młodzież okolicznej szkoły, tj. Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Wydminach.

Nadzór nad cmentarzami i grobami wojennymi sprawuje inspektor na stanowisku do spraw ochrony środowiska w Referacie Komunalnym. Wyjazd w teren odbywa się co najmniej raz w roku celem sprawdzenia stanu faktycznego obiektów cmentarnictwa wojennego na terenie gminy Wydminy.

W badanym 2023 r. nie odnotowano skarg na stan utrzymania obiektów cmentarnictwa wojennego na terenie gminy. Przekazano również, że na grobach wojennych nie ujawniono przypadków wandalizmu, jak też zaśmiecania, niszczenia, zdarzeń losowych ani szkód spowodowanych przez zwierzęta.

Kontrolującym wyjaśniono, że w 2015 r. na kwaterze wojskowej na cmentarzu ewangelickim w Malince zniszczono i skradziono żeliwne krzyże. Sprawę zgłoszono policji. Postępowanie zostało umorzone z powodu nie odnalezienia sprawcy. Fakt zniszczenia krzyży został opisany w karcie ewidencyjnej cmentarza wojennego/kwatory/mogiły założonej w 2021 r. i przesłanej w dniu 15 listopada 2022 r. do Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie. Pomimo tego faktu, nadal prowadzone są w tym miejscu bieżące prace pielęgnacyjno-porządkowe w ramach porozumienia z Wojewodą, ponieważ mimo braku zewnętrznego oznakowania nadal, jako grób wojenny, podlega ono ochronie. Niemniej, bezpowrotnie utracono oryginalne informacje o pochowanych, które występowały na żeliwnych krzyżach.

Wyjaśniono także, że w przypadku zbiorowej mogiły żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej w Rostkach w 2019 r., bez informowania Urzędu Gminy Wydminy, prawdopodobnie przez przedstawicieli stowarzyszenia o wyznaniu prawosławnym zostały zabrane krzyże i postawione nowe sosnowe krzyże. Informację o wymianie krzyży umieszczono w karcie ewidencyjnej cmentarza wojennego/kwatory/mogiły założonej w 2021 r., i przesłanej w dniu 15 listopada 2022 r. do Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Powyższe zdarzenia nie mają jednak wpływu na ustalenia bieżącej kontroli, bowiem stan faktyczny został odnotowany w kartach ewidencyjnych tych obiektów, które w latach poprzedzających kontrolę zostały przekazane do tut. Urzędu. Poinstruowano obecnych pracowników, że w przypadku podejmowania samowolnych działań lub aktach wandalizmu wobec obiektów wojennych, obowiązani są oni każdorazowo zawiadomić o tym wojewodę.

[Dowód: akta kontroli str. 7-12]

8. Oględziny grobów i cmentarzy wojennych

W dniu 11 lipca 2023 r., w obecności pracownika realizującego kontrolowane zadanie, przy udziale przedstawiciela Instytutu Pamięci Narodowej Delegatura w Olsztynie w związku z realizacją zadań polegających na ocenianiu stanu opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi, wynikających z ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, przeprowadzono oględziny wszystkich zinwentaryzowanych obiektów cmentarnictwa wojennego. Z przeprowadzonych oględzin sporządzono protokół.

W trakcie wizytacji wniesiono następujące uwagi:

- **Kwatera wojenna żołnierzy NZW – Orłowo** - w bezpośrednim otoczeniu grobów wojennych znajdują się dodatkowe obiekty upamiętniające wydarzenia historyczne, które nie są związane z miejscem pochówku. Sprawa należy do kompetencji IPN, gdyż zgodnie z art. 53l ustawy

organy właściwe w sprawach wydawania zezwoleń na wykonanie trwałych znaków i obiektów upamiętniających walki i męczeństwo wydają zezwolenie po zasięgnięciu opinii Prezesa Instytutu Pamięci,

- **Zbiorowa mogiła żołnierzy armii rosyjskiej z okresu I wojny światowej – Orłowo** – położona w ogólnie niedostępnej posesji cerkwi Polskiego Autokefalicznego Związku z zamkniętą na kłódkę bramą. Umiejscowiona na posesji tablica szlaku frontu mazurskiego 1914-1915 informuje o pochowanych 14 żołnierzach rosyjskich poległych w czasie I wojny światowej w latach 1914-1915 (w karcie ewidencyjnej oraz na zdjęciu nagrobka informacja o 16 żołnierzach),
- **Kwatera wojenna z okresu I wojny światowej – Wydminy** – tablica szlaku frontu mazurskiego 1914-1915 znajdująca się przy kwaterze informuje o pochowanych tu żołnierzach niemieckich i nieznaney liczbie pochowanych (w karcie ewidencyjnej opisano, że jest to kwatera wojenna 10 żołnierzy niemieckich i 84 żołnierzy rosyjskich oraz cywilnych ofiar z I wojny światowej),
- **Zbiorowa mogiła żołnierzy armii rosyjskiej z okresu I wojny światowej – Rostki** – wykonane przez nieustalone osoby krzyże są słabej jakości drewna z widocznymi mocowaniami oraz poluzowanymi elementami składowymi,
- **Kwatera wojenna żołnierzy armii niemieckiej, niemieckiego cywila i żołnierzy armii rosyjskiej z okresu I wojny światowej – Malinki** - na terenie nie zachowały się żadne pozostałości pochówków wojennych umożliwiające dokładną lokalizację grobów (zatarta na powierzchni gruntu).

Uwagi i wnioski stwierdzone wobec większości wizytowanych obiektów nie mają wpływu na ich ogólny odbiór, a stan techniczny nie zagraża bezpieczeństwu. Obiekty i ich otoczenie były wykoszone i oczyszczone, utrzymane w sposób estetyczny. Niektóre elementy mogił wymagają okresowego oczyszczania z mchu i porostów.

Obiekty zostały oznakowane tablicami informacyjnymi szlaku frontu mazurskiego 1914-1915, przedstawiającymi krótki opis historyczny, w czterech wersjach językowych. Zwiększa to atrakcyjność oraz ochronę tych miejsc, a także promuje wydarzenia I wojny światowej związane z tym regionem.

Zespół kontrolny w trakcie wizytacji zapoznał się z efektami prac przeprowadzonych w poprzednich latach, obejmujących cmentarz wojenny w Gawlikach Wielkich. Informacje o przeprowadzonych w 2016 r. pracach remontowych zostały odnotowane w karcie ewidencyjnej.

[Dowód: akta kontroli str. 13-25]

9. Zalecenia pokontrolne

Ostatnią kontrolę realizacji tego zadania przeprowadzono w jednostce 19 października 2015 r. W wyniku kontroli działalność UG w Wydminach oceniono pozytywnie z uchybieniami. Mając na uwadze dokonane ustalenia i oceny zespół kontrolny wnosil o:

- założenie kart ewidencyjnych według wzoru wymaganego do Ogólnopolskiej Komputerowej Bazy Grobów Wojennych dla obiektów cmentarnictwa wojennego położonych w miejscowościach: Gawliki Wielkie, Malinka, Rostki, Grodziec/Ranty i Siedliska.
- uzupełnienie o rzetelny wpis danych w kartach ewidencyjnych w formie do Ogólnopolskiej Komputerowej Bazy Grobów Wojennych, by dostarczały one istotnych informacji o wartościach zabytkowych i historycznych następujących obiektów: mogiła zbiorowa z I wojny światowej na cmentarzu przykościelnym w Orłowie, kwatera wojenna z I wojny światowej na cmentarzu ewangelickim w Mazuchówce oraz kwatera wojenna żołnierzy niemieckich z I wojny światowej oraz mogiły cywilnych ofiar zabitych w sierpniu 1914 r. na cmentarzu komunalnym w Wydminach, z jednoczesnym:

- ustaleniem faktycznej liczby i statusu osób pochowanych w kwaterze wojennej na cmentarzu komunalnym w Wydminach, a następnie poprawienia danych w karcie ewidencyjnej tego obiektu oraz na tablicy informacyjnej. W przypadku pozyskania rozbieżnych informacji o pochowanych należy odnotować je w karcie ewidencyjnej kwatery wojennej wraz z podaniem źródła tej wiedzy.
- uzupełnieniem kart ewidencyjnych o inskrypcje na nagrobkach, po ich uprzednim oczyszczeniu i ucytelnieniu.

Przesłanie na adres Wydziału Polityki Społecznej jednego kompletu kart wraz z załącznikami.

- wykorzystanie uwag i wniosków zespołu kontrolnego odnoszących się do podejmowanie systematycznych działań, w miarę posiadanych środków finansowych zmierzających do poprawy stanu zachowania cmentarza wojennego w Gawlikach Wielkich.

Wójt Gminy Wydminy pismem nr KK.7045.8.2015 z dnia 11 stycznia 2016 r. i pismem nr KK.7045.8.2015 z dnia 20 maja 2016 r. poinformował wojewodę o realizacji zaleceń pokontrolnych.

Opis odnoszący się do wykonania wskazanych uwag i wniosków zawarto w pkt 3 i 8 niniejszego projektu wystąpienia pokontrolnego. Z uwagi na dezaktualizację formy ewidencjonowania grobów i cmentarzy wojennych, gmina założyła karty według obowiązującego wzoru. Wobec czego zalecenia z 2015 r. dot. wzoru kart ewidencyjnych nie mają zastosowania.

Nie zostało wykonane w całości zalecenie dotyczące kwatery wojennej z I wojny światowej, położonej na cmentarzu komunalnym w Wydminach.

Zgodnie z odpowiedzią na zalecenia pokontrolne z dnia 11 stycznia 2015 r. gmina złożyła do Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Warszawie wnioski o dofinansowanie w 2016 r. prac objętych zaleceniami pokontrolnymi na kwaterze z I wojny światowej położonej na cmentarzu komunalnym w Wydminach oraz kompleksowego remontu na cmentarzu żołnierzy z armii niemieckiej i rosyjskiej z I wojny światowej w miejscowości Gawliki Wielkie. Dofinansowanie udzielono jedynie na prace na cmentarzu wojennym w Gawlikach Wielkich. Według dokumentacji w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie, Rada OPWiM nie udzieliła na wniosek gminy dofinansowania na realizację prac remontowych na kwaterze wojennej w Wydminach.

Umieszczona przy kwaterze w Wydminach tablica szlaku frontu mazurskiego 1914-1915 informuje o pochowanych tu żołnierzach niemieckich i nieznanej liczbie pochowanych. Informacja ta jest niepełna, gdyż według ewidencji opracowanej na podstawie karty cmentarza z 1986 r. i źródeł internetowych, na terenie kwatery spoczywają również żołnierze rosyjscy i cywilne ofiary wojny. Nie dokonano jednak zmiany na tablicy informacyjnej wobec braku uwiarygodnionych źródeł historycznych.

10. Obowiązki informacyjne

Kwota przyznana przedmiotowym porozumieniem nie przekroczyła 50 000,00 zł, wobec tego kontrolowana jednostka nie była zobowiązana do wypełnienia obowiązku informacyjnego w zakresie strony internetowej, plakatu informacyjnego bądź tablicy informacyjnej, o którym mowa w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie określenia działań informacyjnych podejmowanych przez podmioty realizujące zadania finansowe lub dofinansowywane z budżetu państwa lub z państwowych funduszy celowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 953, ze zm.).

Do ustaleń kontroli nie zostały wniesione zastrzeżenia.

Mając na uwadze powyższe oceny i wnioski, wnoszę o wykorzystanie uwag zespołu kontrolnego dotyczących:

- uzupełnieni karty ewidencyjnej mogły zbiorowej z I wojny światowej położonej na posesji prawosławnej cerkwi Polskiego Autokefalicznego Związku w Orłowie w zakresie ochrony konserwatorskiej na podstawie wpisu do rejestru zabytków.

Jeden komplet karty ewidencyjnej uzupełnionej o powyższe wskazanie należy przekazać do Wydziału Polityki Społecznej.

- korekty informacji w zakresie pochowanych na tablicach szlaku frontu mazurskiego 1914-1915, ustawionych przed zbiorową mogiłą żołnierzy armii rosyjskiej z okresu I wojny światowej w Orłowo (posesja cerkwi Polskiego Autokefalicznego Związku) oraz przy kwaterze wojennej z I wojny światowej na cmentarzu komunalnym w Wydminach.

Informacje na tablicach występujące w obecnej formie, mimo niepotwierdzonych materiałów źródłowych, są mylące i niespójne z danymi w kartach ewidencyjnych.

- w przypadku stwierdzenia kolejnego uszkodzenia grobu lub jakichkolwiek urządzeń na cmentarzu wojennym bądź innych zdarzeń podejmowanych bez stosownych uzgodnień i zezwoleń - każdorazowe niezwłoczne zawiadomianie o tym wojewody, zgodnie z wymogiem określonym w art. 7 ust. 2 ustawy o grobach i cmentarzach wojennych.

Wojewoda, w związku ze sprawowaniem ogólnego zarządu nad grobami i cmentarzami wojennymi, musi posiadać pełną wiedzę o wszystkich zdarzeniach polegających m.in. na znieważeniu, uszkodzeniu lub niszczeniu grobów i cmentarzy wojennych.

- rozważenia rozpowszechnienia wśród lokalnych stowarzyszeń bądź innych organizacji, że samowolne działania remontowe, renowacyjne bądź modernizacyjne w stosunku do grobów i cmentarzy wojennych, są bezprawne. Przeprowadzenie robót ziemnych, wznoszenie pomników i innych urządzeń na grobach wojennych, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych, wymaga zezwolenia Wojewody. Natomiast art. 5a stanowi, że do zakresu działania wojewody należą m.in. sprawy dotyczące zatwierdzania planów cmentarzy wojennych oraz sprawy dotyczące ogólnego zarządu cmentarzy wojennych.

Podejmowane działania względem danego obiektu bez stosownych uzgodnień i zezwoleń są praktyką niedopuszczalną, bowiem mogą skutkować nieumyślnym doprowadzeniem do nieodwracalnych zniszczeń oraz pozbawieniem cmentarza jego walorów historycznych, naukowych i artystycznych.

Proszę Pana Wójta o poinformowanie Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w terminie 21 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia, o sposobie wykorzystania uwag i wniosków, a także o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia działań.

Jednocześnie informuję, że stosownie do art. 48 ustawy o kontroli w administracji rządowej, od wystąpienia pokontrolnego nie przysługują środki odwoławcze.

WOJEWODA
WARMIŃSKO-MAZURSKI

Artur Chojecki